

Oponentský posudek diplomové práce:

Jindřich HOSPASKA, *Šlechtický památník Jana Jiřího ze Švamberka z let 1565–1615 (1812).*

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2014, 159 stran

O tom, že raně novověké památníky představují zajímavý a všestranný historický pramen, snad již dnes není pochyb. Přes různé četné ztráty se těchto rukopisů dochovalo značné množství, ale stále zůstává mnoho z nich nezpracováno, což platí i pro památníky různých významnějších osobností. Jedním z nich je také český protestantský šlechtic Jan Jiří ze Švamberka, na jehož štambuch se ve své diplomové práci chvályhodně zaměřil Bc. Jindřich Hospaska, přičemž mohl vhodně navázat na svou bakalářskou práci, věnovanou Jindřichovi staršímu ze Švamberka a jeho sociálnímu okolí.

Svou diplomovou práci rozdělil J. Hospaska do celkem několika nečíslovaných kapitol, zahrnujících i Úvod a Závěr. V poměrně obsáhlém Úvodu (s. 7–11) nejprve představil rod Švamberků a jejich sledovaného příslušníka, včetně historiografického zájmu, který mu byl dosud věnován, podobně naložil i s památníky a následně seznámil s cíli a strukturou své práce. Památníkům, jejich sbírkám jak zahraničním tak domácím a podobně i chronologickému přehledu nejdůležitější literatury a následně důležité otázky zpřístupňování těchto rukopisů je věnována další samostatná kapitola (s. 12–20). Ta, podobně jako následující, zabývající se rozdělením památníků podle různých typů a pohledem na ně z hlediska majitele i zapisovatele (s. 21–32), má vzhledem k obtížné dostupnosti zahraničních titulů a celkem nedávnému souhrnnému domácímu zpracování nutně kompilační charakter a zpracování těchto pasáží nedává velký prostor pro vlastní invenci; lze konstatovat, že s nutným shrnutím a zhuštěním těchto informací se J. Hospaska vyrovnal úspěšně a bez výrazných posunů a zkreslení. Podobně je tomu i s kapitolou věnovanou přímo osobnosti Jana Jiřího ze Švamberka, jeho životu, politické kariéře i majetkové situaci (s. 33–50), kde mohl využít i výsledků vlastního výzkumu.

Následující části diplomové práce se již zabývají samotným památníkem a přinášejí jeho popis, zohledňující i obrazovou stránku (erby, předtištěné rytiny) a pozdější zásahy (chronogramy), zvláštní pozornost je věnována zápisům pořízeným až poté, co památník přestal užívat Jan Jiří ze Švamberka (s. 51–55). Vlastním jádrem práce J. Hospasky je kapitola představující jednotlivé záznamy (s. 57–129), a to v pořadí odpovídajícím jejich řazení v rukopise, již autor předřadil stručné vysvětlení zásad zpracování, které si stanovil a následně se jimi řídil (s. 56–57). Přitom je nutno zdůraznit, že se současně jedná o část nejen nejrozsáhlejší, ale i nejnáročnější a také nejkomplikovanější, přičemž zvláště identifikace jednotlivých inkskriptů není jednoduchým úkolem ani pro zkušené badatele, zejména v případě obtížně čitelných záznamů a neznámých osobností. K stanoveným zásadám není třeba vznášet větší výhrady, snad jen s výjimkou zvolené kombinace transliterace a transkripce u českých záznamů, která není uplatněna vždy jednotně či důsledně (např. záznam č. 55, 73, 80, 83–85, 112), navíc byly transkribovány v podstatě pouze spřežky *cz*, *rz* a dvojité *s*, zatímco psaní *w*, *au*, *ie*, *i/j/y* nebo kvantita hlásek řešena není. Dalším problémem, který vyvstane při konfrontaci s pramenem (která je možná díky dostupnosti digitalizovaného rukopisu v rámci Digitálního archivu SOA v Třeboni), je chybné čtení některých záznamů, ať

českých nebo německých či latinských (např. č. 13, 80, 84, 111, 112, 144), jakkoli tento úkol samozřejmě nebyl jednoduchý. I zde je ale vhodné připomenout, že se J. Hospaska musel vypořádat s celkem 268 záznamy, mnohdy i velmi stručnými a nakumulovanými na jedné straně; pro rozluštění velmi rozšířených iniciálových záznamů použil dostupnou příručku F. Stechowa, ocenit bych chtěla také dosti úspěšnou snahu o určení řady zapisovatelů, při níž bylo přihlédnuto i k připojeným erbům. Kromě toho autor sestavil také seznam sentencí zapsaných do předtištěných rytin (s. 130–131), i když se bohužel nepokusil o určení jejich autorství (např. podle příručky *Moudrost věků. Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*, Praha 1988, apod.), což by bylo možné např. u záznamů č. 13 (Seneca), 14 (Varro), 21, 25 (Vergilius), 40 (Ovidius), 42 (Cicero). Záslužné je naopak vypracování a připojení abecedního rejstříku zapsaných osob (s. 132–136), který umožňuje orientaci v soupise. Následně J. Hospaska zpracoval i kapitolu věnovanou souhrnné charakteristice zápisů v památníku a jejich autorů (s. 137–139), jejíž obsah ale plně odpovídá zvolenému názvu a soustřeďuje se skutečně jen na shrnutí nejdůležitějších skutečností týkajících se jednak skupin záznamů korespondujících se životem Jana Jiřího ze Švamberka i pozdějšími osudy památníku, jednak lokalit, jazyků či podoby záznamu (připojení věnování, devízy, apod.). Lze jen zalitovat, že na detailnější rozbor zjištěných skutečností, např. v souvislosti s utvářením sítí různých kontaktů v exponované době počátku 17. století, již autorovi zřejmě nezbyl dostatek času. Již tyto pasáže tak v podstatě doplňují následující Závěr (s. 140–143), v němž J. Hospaska zejména rekapituloval obsah celé práce a shrnul jednotlivé kapitoly.

Diplomová práce obsahuje i všechny obligátní náležitosti – poměrně obsáhlý seznam pramenů a literatury, včetně internetových zdrojů (s. 144–147), seznam zkratk a seznam obsahových příloh, které J. Hospaska vhodně vybral pro ilustraci, jako ukázkou vazby a zejména různých druhů záznamů (s. 150–157). Cenné jsou také grafické přehledy chronologického rozložení záznamů (s. 158) a použitých jazyků (s. 159).

Jak už jsem uvedla, úkol zpracovat raně novověký památník není jednoduchý, a štambuch Jana Jiřího ze Švamberka není v tomto ohledu výjimkou. Přesto se domnívám, že se J. Hospaska vyrovnal s tímto úkolem úspěšně, kromě paleografického zvládnutí záznamů uplatnil i znalosti heraldiky a poradil si s určováním jmen zapisovatelů a jejich dohledáváním v různých zdrojích. Diplomová práce Bc. Jindřicha Hospasky tak dle mého soudu představuje cenný příspěvek ke studiu rukopisů tohoto typu a splňuje požadavky kladené na absolventské práce, proto ji ráda doporučuji k obhajobě a vzhledem k některým vzneseným připomínkám (četba a detailnější rozbor záznamů, určení citátů) ji navrhuji klasifikovat stupněm **velmi dobře**.

V Praze dne 15. června 2014

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.